

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 12 (1997)

N.N. Ambraseys and C.F.Finkel, The seismicity of Turkey and Adjacent Areas, A historical review

Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου

doi: [10.12681/deltiokms.87](https://doi.org/10.12681/deltiokms.87)

Copyright © 2015, Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ζαχαριάδου Ε. Α. (1997). N.N. Ambraseys and C.F.Finkel, The seismicity of Turkey and Adjacent Areas, A historical review. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 12, 290–291. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.87>

N. N. Ambraseys and C. F. Finkel, *The Seismicity of Turkey and Adjacent Areas, A Historical Review, 1500-1800*, Κωνσταντινούπολη, Eren, 1995, σσ. 240

Τυχαία γεγονότα δὲν καθορίζουν ἀπόλυτα τὴν ἱστορική πορεία τῶν λαῶν. Τὰ φυσικά φαινόμενα, ὅπως εἶναι οἱ σεισμοί, τὰ ὁποῖα στὰ μάτια τοῦ ἀνθρώπου φαίνονται τυχαία, προκαλοῦν καταστροφές —καὶ κάποτε μάλιστα μεγάλες— πού τὶς ξεπερνάει μὲ ἄνεση μία κοινωνία, ὅταν βροῖσκειται σὲ περίοδο εὐρωστίας. Ἀντίθετα, ὅταν μία κοινωνία βροῖσκειται σὲ παρακμή, μία φυσική καταστροφή μπορεῖ νὰ σφραγίσει τὴν ὑπόστασή της. Ὅπωςδήποτε πάντως, ὁ ἱστορικός δὲν μπορεῖ νὰ ἀγνοεῖ τὶς φυσικὲς καταστροφές πού ἐπιτελέσθηκαν στὴν χώρα πού μελετᾶ. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ τὸ κρινόμενο βιβλίον, προϊόν συνεργασίας ἑνὸς μηχανικοῦ-σεισμολόγου καὶ μιᾶς ἱστορικοῦ-ὀθωμανολόγου εἶναι ιδιαίτερα εὐπρόσδεκτο καὶ μάλιστα ἐπειδὴ διακρίνεται γιὰ τὴν πληρότητά του ὡς πρὸς τὴν ἔρευνα τῶν πηγῶν καθὼς καὶ γιὰ τὴν συστηματικότητά του.

Εἰσαγωγικά ἐξετάζεται ὁ γεωγραφικὸς χώρος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας στὴν Ἀσία, πού συμπίπτει λίγο πολὺ μὲ τὴν σημερινὴ Τουρκία, οἱ κύριες πόλεις καὶ οἱ δρόμοι τοῦ ἐμπορίου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους διοχετεύονταν ἀναγκαστικά καὶ οἱ πληροφορίες σχετικὰ μὲ σεισμούς σὲ μία χρονικὴ περίοδο μὲ ὑποτυπώδη ὀργάνωση ὡς πρὸς τὴν μετάδοση τῶν πληροφοριῶν.

Στὸ δυτικοευρωπαϊκὸ ἐπίπεδο ἡ κύρια γλώσσα τῆς πληροφόρησης ἦταν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνα ἡ γαλλικὴ, ἡ ὁποία διαδέχθηκε τὴν ἰταλική —φαινόμενο πού καθρεφτίζει τὸ πέρασμα τοῦ ἐμπορίου ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν στὰ χέρια τῶν Γάλλων ὕστερα ἀπὸ τὶς διομολογήσεις. Ἀργότερα, μὲ τὴν ἴδριση προξενίων σὲ διάφορες πόλεις, οἱ πληροφορίες ἄρχισαν νὰ μεταδίδονται σὲ διάφορες γλώσσες. Μὲ τὴν διείσδυση Ἀμερικανῶν ἱεραποστόλων κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα ἄρχισε νὰ χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα στὴν κυκλοφορία τῶν εἰδήσεων καὶ ἡ ἀγγλική. Στὸ ὀθωμανικὸ ἐπίπεδο οἱ γλώσσες τῆς πληροφόρησης ἦταν ἡ τουρκικὴ καθὼς καὶ οἱ γλώσσες τῶν ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου, δηλαδή ἡ ἑλληνικὴ, ἡ ἀρμενικὴ, ἡ γεωργιανὴ καὶ ἀραβικὴ καὶ τέλος ἡ γλώσσα τῶν ὁμόρων Περσῶν.

Οἱ συγγραφεῖς συγκέντρωσαν τὸ ὕλικό τους ἀπὸ πηγὲς γραμμένες στὶς παραπάνω γλώσσες, δηλαδή ἀπὸ χρονικά καὶ ἱστορίες, ἀπὸ ποικίλο ἀρχαιολογικὸ ὕλικό —ἐκδεδομένο καὶ ἀνέκδοτο—, καί, ἀπὸ ἕνα χρονικὸ σημεῖο καὶ πέρα, ἀπὸ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ. Ἀξιοποίησαν ἐπίσης καταλόγους μὲ σεισμούς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῆς Τουρκίας, πού συντάξαν προγενέστεροι μελετητὲς ἀπὸ τὰ χρόνια ἤδη τῆς Ἀναγέννησης. Ἡ ἀπαρίθμηση καὶ ἀνάλυση, πού οἱ συγγραφεῖς παραθέτουν (σσ. 23-32), ἀποτελοῦν σημαντικὴ συμβολὴ γιὰ κάθε σχετικὴ μελλοντικὴ ἔρευνα.

Τὸ κύριο μέρος τοῦ βιβλίου ἀποτελεῖ ἡ ἀπαρίθμηση τῶν γνωστῶν σει-

σμών που έγιναν ανάμεσα στα έτη 1500 και 1798, της οποίας προηγείται μία έκθεση των άρχων με βάση τις όποιες οι συγγραφείς εργάστηκαν. Διατρέχοντας τις σελίδες ο αναγνώστης διαπιστώνει πώς όρισμένοι σεισμοί δεν μπορεί παρά να ανέκοψαν —τουλάχιστον σε τοπικό επίπεδο κι ως ένα σημείο— οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις, όπως, για να περιοριστώ στον ΙΗ΄ αιώνα, οι σεισμοί του Μαρμαρά το 1719 και το 1766, της Σμύρνης του 1739 και του Έρζιντζάν το 1784. Κατά την απαρίθμηση των σεισμών αναφέρονται πολλές καταστροφές διαφόρων κτισμάτων και τειχών καθώς και οι έπισκευές τους.

Άρκετοι χάρτες (σσ. 8-9 και 181-205) και ένα γλωσσάρι (σ. 207) καθιστούν εύχρηστο το βιβλίο αυτό, που θα βοηθήσει πολύ ιστορικούς και αρχαιολόγους.

ΕΛΙΣΑΒΕΤ Α. ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ

Έλισάβετ Α. Ζαχαριάδου, *Δέκα τουρκικά έγγραφα για την Μεγάλη Έκκλησία (1483-1567)*, Αθήνα, Ίνστιτούτο Βυζαντινών Έρευνών/Έθνικού Ίδρυματος Έρευνών 1996, σσ. 206+15 πίνακες.

Η διερεύνηση των σχέσεων του Οικουμενικού Πατριαρχείου με την όθωμανική έξουσία από μελετητές της εκκλησιαστικής ή της θύραθεν ιστορίας παρουσίασε, όχι σπάνια, γνωρίσματα μονομέρειας. Η προσήλωση σε πηγές που προέρχονται από τον χώρο της Έκκλησίας αναπαρήγαγε, εν πολλοίς, αναλυτικές και έρμηνευτικές προσεγγίσεις με επίκεντρο την Όρθόδοξη εκκλησιαστική και πνευματική άρχηγεία χωρίς την ισοζυγή έποψη του θεσμικού και πολιτικού πλαισίου εντός του οποίου αυτή ήταν έντεταλμένη να διαχειρίζεται το συλλογικό πεπρωμένο των Όρθοδόξων ύπηκόων. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι η αναγνώριση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ως έθνάρχη (millet başı) του γένους των Όρθοδόξων (millet-i Rum) έγινε με βάση τις άρχές και την παράδοση του Ίσλάμ και, βεβαίως, μέσα από το πρίσμα των συμφερόντων του όθωμανικού κράτους. Πλέον, η άνανέωση του θεωρητικού και μεθοδολογικού προβληματισμού ως προς τὰ ιστορικά ζητήματα που άφορούν στην Τουρκοκρατία άπαιτεί την διερεύνηση και της τουρκικής σκοπιάς, η όποια και συνεπάγεται την άναστροφή με όθωμανικές πηγές.

Αυτή άκριβώς είναι και η συμβολή του παρόντος βιβλίου, το όποιο στηρίζεται σε δέκα όθωμανικά έγγραφα της χρονικής περιόδου 1483-1567. Άξιοποιώντας τις πληροφορίες που άντλεί από τις πηγές αυτές ή καθηγήτρια Έλισάβετ Ζαχαριάδου άναδεικνύει ουσιαστικές πτυχές που άφορούν σε κείρια ζητήματα της πρώιμης περιόδου της Τουρκοκρατίας, όπως στην